

Ковалюк М. В.,
кандидат філологічних наук,
асистент кафедри англійської мови
Чернівецького національного університету

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ КЛАСИ СУПРОВІДНИХ ІМЕННИКІВ ДО ЛЕКСЕМИ-ІМЕНІ КОНЦЕПТУ *LANGUAGE* У БРИТАНСЬКОМУ ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Анотація. Статтю присвячено лексико-семантичним класам супровідних іменників до лексеми-імені концепту *LANGUAGE* у британському публіцистичному дискурсі. Визначено поняття лексико-семантичного класу. Проаналізовано іменники-вербалізатори, які репрезентують образність і зміст концепту *LANGUAGE* на основі його об'єктивації у британській публіцистиці. Здійснено класифікацію супровідних іменників до лексеми-імені концепту на лексико-семантичні класи за тематичними сферами вираження концепту у британському публіцистичному дискурсі і проведено їх кількісну репрезентацію. Визначено найчастотніші та найменш уживані лексико-семантичні класи, які представляють актуальні сфери функціонування мови.

Ключові слова: концепт, лексико-семантичний клас, лексема-ім'я концепту, іменники-вербалізатори, публіцистичний дискурс, мовна одиниця.

Постановка проблеми. Розвідка спрямована на визначення лексико-семантичних класів (далі – ЛСК) іменників, які асоціюються з лексемою-іменем концепту *LANGUAGE* у британському публіцистичному дискурсі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню лексичного складу мови присвячено багато праць таких науковців, як А. Вежбицька [8], І.Р. Гальперін [2], Р.М. Фрумкіна [6], В.В. Левицький [5] та ін.

Р. Діксон зазначав, що слова будь-якої мови можна поділити на певну кількість лексичних класів, що називаються семантичними типами, на основі наявності спільного семантичного компонента й певних спільних граматичних якостей [7].

Класифікація іменників на ЛСК має широкую історію вивчення у лінгвістиці. Досліджуючи особливості іменників та їх семантику, А. Вежбицька зазначає, що іменники втілюють концепти, які зводяться в категорії й ідентифікуються за допомогою образу [8]. Дослідниця вважає, що основна частина іменників складається зі слів, що позначають певні види: 1) види живих істот; 2) види речей, виготовлених людьми; 3) види речовин; 4) види людей [8, с. 166].

Н.В. Батрін пропонує власну класифікацію іменників, акцентуючи увагу на сполучуваності прикметників температурної групи з іменниками на позначення: 1) явищ природи; 2) проміжків часу; 3) місця знаходження; 4) приміщення; 5) предметів одягу; 6) страв; 7) предметів [1].

Н.Г. Єсипенко у своєму дисертаційному дослідженні виокремлює 25 класів іменників, вважаючи, що вони позначають цілий комплекс життєвих явищ, певне коло дійових осіб, їх взаємовідношення, предметне, природне, соціальне середовище, що їх оточує, підкреслюють найбільш значущі категорії твору й відтворюють предметно-образну дійсність у ньому [4].

Мета статті полягає у встановленні лексико-семантичних класів іменників, які асоціюються з іменем концепту *LANGUAGE* у британському публіцистичному дискурсі, та визначенні актуальних сфер використання мови.

Актуальність праці зумовлена її відповідністю сучасним тенденціям розвитку лінгвістики, інтересом науковців до проблем вивчення лінгвоконцептології. Об'єктом дослідження є концепт *LANGUAGE*, вербально актуалізований у публіцистичному дискурсі. Предметом дослідження є лексико-семантичні класи іменників-вербалізаторів концепту *LANGUAGE* у статтях британських газет і журналів.

Виклад основного матеріалу. Публіцистичний дискурс є цариною вираження концепту. Лексеми відіграють номінативну роль у вербалізації концепту. Мовні одиниці перебувають у взаємній ієрархічній підпорядкованості [3]. Дієслова, іменники та прикметники належать до вищих мовних одиниць в ієрархії.

У дослідженні лексичний склад проаналізованих фрагментів британського публіцистичного дискурсу систематизовано та поділено на лексико-семантичні класи супровідних іменників до лексеми-імені концепту *LANGUAGE*. Супровідні слова добираються в синтаксичній рамці одного речення, у якому вжито номінативну лексему концепту. ЛСК є сукупністю супровідних до імені концепту мовних одиниць, які розкривають одну спільну для них тему [3].

Для класифікації лексем на ЛСК ми опрацювали та порівняли декілька різних методик, на основі яких розробили власну класифікацію. Ми тематично погрупували супровідні іменники до лексеми-імені концепту *LANGUAGE* і розподілили їх на 40 лексико-семантичних класів:

- 1) назва мови: *English, Latin, French, German, Spanish, Italian;*
- 2) країна/національність: *England, Sweden, London, Germany, France, American;*
- 3) професія/рід занять носіїв мови: *politician, president, professor, manager, linguist;*
- 4) сім'я/родина носіїв мови: *mother, brother, son, father, grandparents;*
- 5) час/вік: *month, day, moment, year, week, adult, child;*
- 6) мова/мовна структура: *language, lingo, word, jargon, phrase;*
- 7) економічна діяльність/робота: *job, economy, payment, account, investment;*
- 8) державна сфера: *campaign, candidate, member, government, presidency;*
- 9) навчання/освітня діяльність: *teaching, training, practice, subject, study;*

**Кількісна репрезентація ЛСК супровідних іменників до лексеми-імені концепту *LANGUAGE*
у британському публіцистичному дискурсі**

Категорія	Газета										
	Linguistic Anthropology	Plain English	The Daily Mail	The Daily Telegraph	The Guardian	The Metro	The Mirror	The Sunday Times	The Times	The TLS	Загальна сума
1. Назва мови	85	111	63	127	132	125	159	69	74	99	1044
2. Країна/національність	65	123	90	113	73	67	53	93	91	88	856
3. Професія/рід занять носіїв мови	112	121	119	84	67	79	73	148	110	108	1021
4. Сім'я/родина носіїв мови	25	17	25	14	20	19	12	27	14	13	186
5. Час/вік	105	101	124	108	98	85	136	110	85	112	1064
6. Мова/мовна структура	446	441	545	449	559	451	459	453	438	440	4681
7. Економічна діяльність/робота	11	26	62	22	24	40	27	31	41	47	331
8. Державна сфера	43	52	114	42	53	42	44	63	40	63	556
9. Навчання/освітня діяльність	233	209	271	162	216	137	216	139	144	160	1887
10. Наука/наукова діяльність	38	39	51	46	56	50	19	54	47	84	484
11. Відносини/ставлення	33	30	72	37	43	51	38	47	54	52	457
12. Документи	13	22	20	18	18	14	16	16	8	20	165
13. Сфера вживання мови	27	13	29	40	25	15	24	21	21	22	237
14. Установа/місце використання мови	67	49	100	76	71	83	64	57	84	87	738
15. Емоційна сфера	16	29	25	16	38	19	21	25	20	19	228
16. Артефакти/продукти діяльності	46	73	74	67	84	90	49	43	75	70	671
17. Подія/випадок	11	11	17	13	9	12	6	8	5	12	104
18. Міра/розмір	41	35	52	31	25	19	42	30	27	39	341
19. Тваринний/рослинний світ	18	7	7	8	15	12	9	10	22	21	129
20. Мас-медіа/мистецтво	36	26	39	53	40	38	21	36	60	24	373
21. Мова тіла/частини тіла	32	25	34	38	22	51	48	30	41	48	369
22. Ментальна сфера	50	57	76	41	49	40	30	72	40	55	510
23. Мовленнєва діяльність	34	33	33	33	60	36	38	35	28	36	366
24. Батьківщина/нація	10	8	11	10	13	9	5	5	10	11	92
25. Люди/група людей	50	65	48	62	50	75	48	67	50	69	584
26. Релігійна сфера		3	7	9	1	2		4	12	3	41
27. Абстрактні поняття	14	8	22	13	19	11	10	23	13	21	154
28. Техніка/комп'ютер	20	23	12	15	8	37	11	7	11	12	156
29. Транспорт/рух	20	22	35	20	35	31	25	32	24	17	261
30. Їжа/напої	6	1	2	10	4	12	3	2	7	16	63
31. Медична діяльність/фізіологічний стан людини	18	11	17	10	9	7	13	16	19	15	135
32. Спорт/гра	22	43	27	12	8	13	8	32	23	32	220
33. Пуризм		9	8		17	7	6		4	6	57
34. Юридична сфера	7	12	6	14	2	7	5	9	18	3	83
35. Продуктивна/деструктивна діяльність	20	15	35	19	25	15	15	24	12	24	204
36. Мова знаків/звуки	62	24	19	35	18	48	23	62	36	33	360
37. Мовна політика	52	51	62	39	70	40	45	44	48	45	496
38. Боротьба/військова діяльність	1	5	8	13	9	7	1	7	1	10	62
39. Предмети одягу			2		1		2		4	2	11
40. Перебування/існування			2		2				1		5
Загальна сума	1889	1950	2365	1919	2088	1896	1824	1951	1862	2038	19782

- 10) наука/наукова діяльність: *term, notion, process, experiment, research*;
- 11) відносини/ставлення: *attitude, treatment, behavior, conduct, relationship*;
- 12) документи: *constitution, bill, contract, report, agreement*;
- 13) сфера вживання мови: *culture, art, history, music, fashion, journalism*;
- 14) установа/місце використання мови: *office, organization, agency, area, country, place*;
- 15) емоційна сфера: *feeling, emotion, confusion, embarrassment, anger*;
- 16) артефакти/продукти діяльності: *thing, photograph, picture, letter, product, project*;
- 17) подія/випадок: *conference, festival, event, occasion, incident*;
- 18) міра/розмір: *number, majority, minority, dimension, amount*;
- 19) тваринний/рослинний світ: *animal, plant, species, beast, reindeer*;
- 20) мас-медіа/мистецтво: *broadcasting, performance, film, show, heritage*;
- 21) мова тіла/частини тіла: *body, brain, gesture, heart, arm*;
- 22) ментальна сфера: *thought, understanding, knowledge, mind, perception*;
- 23) мовленнєва діяльність: *talk, conversation, expression, speech, utterance, communication*;
- 24) батьківщина/нація: *nation, population, society, civilization, citizenship*;
- 25) люди/група людей: *people, group, committee, community, staff*;
- 26) релігійна сфера: *religion, prayer, Christian, monk, prophet*;
- 27) абстрактні поняття: *love, happiness, freedom, death, life*;
- 28) техніка/комп'ютер: *cyberspace, software, operation, database, computer*;
- 29) транспорт/рух: *way, movement, motion, car, vehicle, trip*;
- 30) їжа/напої: *cuisine, breakfast, plum, water, drinks*;
- 31) медична діяльність/фізіологічний стан людини: *surgery, disease, pediatrics, patient, dementia*;
- 32) спорт/гра: *championship, game, football, league, sport*;
- 33) пуризм: *impurity, purism, purity, purist*;
- 34) юридична сфера: *crime, justice, claim, law, trial*;
- 35) продуктивна/деструктивна діяльність: *development, increase, damage, decline, creation*;
- 36) мова знаків/звуки: *sign, signal, voice, tone, sound*;
- 37) мовна політика: *tendency, impact, barrier, bilingualism, multilingualism*;
- 38) боротьба/військова діяльність: *assault, attack, invasion, battle, war*;
- 39) предмети одягу: *jacket, lingerie, dressing, hat, pants*;
- 40) перебування/існування: *presence, existence, attendance, absence*.

Аналіз кількісних даних уживання ЛСК іменників відтворює лексичний набір, який використовується для творення фону реалізації концепту LANGUAGE в публіцистичному дискурсі. Кількісні підрахунки вживань лексем подано в Таблиці 1.

Серед ЛСК супровідних іменників до лексеми-імені концепту у британській публіцистиці найчастотнішими постають ЛСК на позначення «мови/мовної структури» (4681 вживання), «навчання/освітньої діяльності» (1887), «часу/віку» (1064), «назви мови» (1044), «професії/роду занять носіїв мови» (1021), «країни/національності» (856).

До ЛСК, які найменш актуальні у вживанні в одній синтаксичній рамці з іменем концепту, відносимо: «їжа/напої» (63), «боротьба/військова діяльність» (62), «пуризм» (57), «релігійна сфера» (41), «предмети одягу» (11), «перебування/існування» (5).

Висновки. Отже, ЛСК іменників, супровідних до лексеми-імені концепту LANGUAGE, указують на тісний зв'язок мови з освітньою сферою, країною й національністю, часовими й віковими характеристиками та видами діяльності людини. Найменш актуальними сферами використання мови виявилися військова, релігійна діяльність, пуризм, харчування та носіння одягу.

Перспективи дослідження полягають у визначенні лексико-семантичних класів, супровідних до лексеми-імені концепту LANGUAGE дієслів та прикметників, а також проведенні їх кількісного і порівняльного аналізу у британському та американському публіцистичних дискурсах.

Література:

1. Батрин Н.В. Инвариантные значения и типовые смыслы английских прикметников семантического поля температурной ознаки : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Н.В. Батрин. – Л., 2003. – 19 с.
2. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / И.Р. Гальперин. – М. : Наука, 1981. – 139 с.
3. Єсипенко Н.Г. Базові англосаксонські лінгвокультурні концепти: когнітивний і квантитативний підходи (на матеріалі англосаксонської прози XVIII – XX століть) : дис. ... докт. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Н.Г. Єсипенко. – Чернівці, 2012. – 457 с.
4. Єсипенко Н.Г. Профілювання лінгвокультурних концептів / Н.Г. Єсипенко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». – 2012. – Вип. 29. – С. 64–66.
5. Левицкий В.В. Слова-консоциации и побочный смысл: забытые идеи Г. Шпербера и К.О. Эрдмана / В.В. Левицкий // Методы анализа текста : сборник научных трудов. – Черновцы : ЧНУ, 2009. – С. 165–182.
6. Фрумкина Р.М. Вероятность элементов текста и речевое поведение / Р.М. Фрумкина. – М. : Наука, 1971. – 170 с.
7. Dixon R. A New Approach to English Grammar on Semantic Principles / R. Dixon. – Oxford : Oxford University Press, 1991. – 401 p.
8. Wierzbicka A. The semantics of grammar / A. Wierzbicka. – Amsterdam : John Benjamins, 1988. – 588 p.

Ковалюк М. В. Лексико-семантические классы сопутствующих существительных к лексеми-имени концепта LANGUAGE в британском публицистическом дискурсе

Аннотация. Статья посвящена лексико-семантическим классам сопутствующих существительных к лексеми-имени концепта LANGUAGE в британском публицистическом дискурсе. Определено понятие лексико-семантического класса. Проанализированы существительные-вербализаторы, представляющие образность и содержание концепта LANGUAGE на основе его объективации в британской публицистике. Осуществлена классификация сопутствующих существительных к лексеми-имени концепта на лексико-семантические классы по тематическим сферам выражения концепта в британском публицистическом дискурсе и проведена их количественная репрезентация. Определены наиболее частотные и наименее употребляемые лексико-семантические классы, представляющие актуальные сферы функционирования языка.

Ключевые слова: концепт, лексико-семантический класс, лексема-имя концепта, существительные-вербализаторы, публицистический дискурс, языковая единица.

Kovaliuk M. Lexical-semantic classes of auxiliary nouns of the eponymous concept LANGUAGE in British publicistic discourse

Summary. The present paper is a study of lexical-semantic classes of auxiliary nouns of the eponymous concept LANGUAGE in British publicistic discourse. The notion of 'lexical-semantic class' is defined. Nouns verbalizing and exemplifying the imagery and content of the above concept subject to its representation in British journalism are under analysis. The

classification of the auxiliary nouns of the eponymous concept LANGUAGE into lexical-semantic classes against thematic domains of the concept representation in British publicistic discourse is carried out and their quantitative analysis is done. The most frequent and least frequent lexical-semantic classes representing the real usage of language units have been identified.

Key words: concept, lexical-semantic class, concept name, nouns-verbalizers, publicistic discourse, language unit.